

Ontmoet de Schelde

Augustus 2015

Werken aan overstromingsgebied Vlassenbroek op kruissnelheid

De voorbije jaren werden de werken aan het Sigmaproject Vlassenbroek (Dendermonde) voorbereid, maar nu komen ze op kruissnelheid. Hier wordt een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) aangelegd. Dat beschermt Dendermonde tegen wateroverlast. Over enkele jaren is jouw regio een schitterend natuurgebied rijker. Je kunt er dan nog fijner wandelen en fietsen.

Deze zomer wordt de noordwestelijke ringdijk afgewerkt met een nieuwe techniek en passen we het pompgebied aan Broekkant aan. Van enkele belangrijke inrichtingswerken bereiden we het bestek voor, zoals een nieuwe hengelcluster voor lokale hengelclubs en een in- en uitwateringssluis.

Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z) en Air Liquide sloten een overeenkomst over de gasleiding die door het gebied loopt. Tegen medio 2017 verplaatst Air Liquide de gasleiding buiten het

gebied. De afwerking van het GOG komt daarmee opnieuw een stap dichterbij. We doen ons best om de hinder voor de buurtbewoners tijdens de werken zo veel mogelijk te beperken.

Vlassenbroek telt tal van mooie plekjes. Misschien heb je zelf wel een van die locaties vereeuwigd tijdens het artistieke project met kunstenaar Wapke Feenstra. Alle tekeningen worden gebundeld in een beeldboek, dat we eind dit jaar willen voorstellen aan het grote publiek.

Hans De Preter

Projectingenieur Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)

Elias Verbanck

Projectleider Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Welke werken staan op stapel?

Het gonst van de bedrijvigheid in het gecontroleerde overstromingsgebied (GOG) Vlassenbroek: op verschillende plaatsen voert W&Z werken uit om een multifunctioneel gebied te maken, waar veiligheid en natuur hand in hand gaan.

Het huidige pompgebouw wordt gerenoveerd en uitgebreid.

Een groter pompgebouw

Ook als het GOG Vlassenbroek volledig onder water staat, moet het regenwater uit de omliggende, hogergelegen gebieden kunnen wegstromen. Daarom zorgen we ervoor dat het pompgebouw ten oosten van het GOG, ter hoogte van Broekkant, meer water kan verwerken. Vanaf deze zomer zullen drie nieuwe pompen het overtollige water uit Broekkant wegpompen naar de Schelde, om Baasrode voor watersnood te behoeden. Hiervoor schakelen we bovendien over op een verbeterd elektronisch besturingssysteem, dat we vanaf het najaar van 2015 in gebruik zullen nemen. Aan de zuidzijde van het gebouwen we een nieuw kantoorgebouw, waar de monitoring zal plaatsvinden.

Nutsleidingen worden verplaatst

De verplaatsing van de elektriciteitsleiding (Eandis) en de waterleiding (TMVW, thans Farys) die het gebied doorkruisten werd reeds eerder doorgevoerd. Momenteel loopt er nog een gasleiding van Air Liquide door een aantal (geplande) overstromingsgebieden. Het gaat om De Bunt (Hamme), de Polders van Kruikeke en Vlassenbroek. W&Z wil die leidingen laten verplaatsen, omdat ze een struikelblok vormen als ze te dicht in de buurt van de toekomstige dijken liggen of door het overstromingsgebied lopen. W&Z sloot daarover dit voorjaar een akkoord af met Air Liquide, een wereldspeler op het vlak van gassen, technologieën en diensten voor de industrie. In Vlassenbroek zal Air Liquide de pijpleidingen ten laatste tegen midden 2017 verplaatsen.

Air Liquide startte in het Sigmaproject Polders van Kruikeke al met voorbereidende maatregelen om de nutsleidingen te verplaatsen.

Wat is achter de rug?

- 2012: start werken
- 2013: aanleg van de compartimenteringsdijk
- 2014: verplaatsing drinkwaterleiding

Bouw van in- en uitwateringssluizen

Bij stormtij vangt het GOG Vlassenbroek overtollig Scheldewater op. Om dat water na de storm weer naar de Schelde te laten stromen, worden er speciale sluisen gebouwd. In Vlassenbroek zijn er zo twee voorzien.

De eerste constructie ligt in het noordelijke deel. Via deze **gecombineerde sluis** is zowel in- als uitwatering mogelijk. Langs deze sluis zal tweemaal per dag een klein beetje Scheldewater in en uit het noordelijke GOG stromen, waardoor er zeldzame getijden-natuur ontstaat in de vorm van slikken en schorren (zie kaderstuk). Het getij wordt

door de sluis dus gedempt of 'gereduceerd'. We spreken in dit geval over een GOG met gereduceerd getij of GGG.

Ook de tweede constructie, een **uitwateringssluis** die in het zuidoostelijke deel van het GOG wordt gebouwd, laat het opgevangen water terugstromen naar de Schelde. Daar zorgen bovendien nog **twee kleinere sluisen** er in geval van nood voor dat overtollig hemelwater uit het achterland in het GOG wordt opgevangen.

In 2016 hoopt W&Z de bouw van de eerste sluisconstructie te kunnen aanbesteden.

Vorbereidende grondwerken

In en rond het GOG starten we in 2016 met de voorbereidende grondwerken. Zo worden de werkzaamheden aan de zuidelijke ringdijk, de aanleg van het nieuwe speelterrein voor de scouts en gidsen van Baasrode, en de inrichting van het parkeerterrein bij de nieuwe hengelcluster ter hoogte van Broekkant voorbereid.

Werpiste aan de noordwestelijke ringdijk.

Europese mangrovebossen

In het noordelijke gedeelte van het GOG Vlassenbroek zullen op termijn impressionante wilgenvloedbossen ontstaan. Dat gebeurt onder invloed van eb en vloed.

Doordat dagelijks een beetje Scheldewater in en uit het gebied wordt gelaten, wordt een grillig landschap van slikken en schorren geboetseerd. Het schuurt geulen uit en op andere plaatsen krekten. In die natte ondergrond groeien van nature planten en bomen die van vocht en overstroming houden, zoals kattenstaart, riet en lisdodde. In het zoetwatergetijdengebied kunnen zich wilgen vestigen. Zo ontstaan op de hogere delen geleidelijk aan vloedbossen, die eruitzien als mangroves.

Wilgenvloedbos

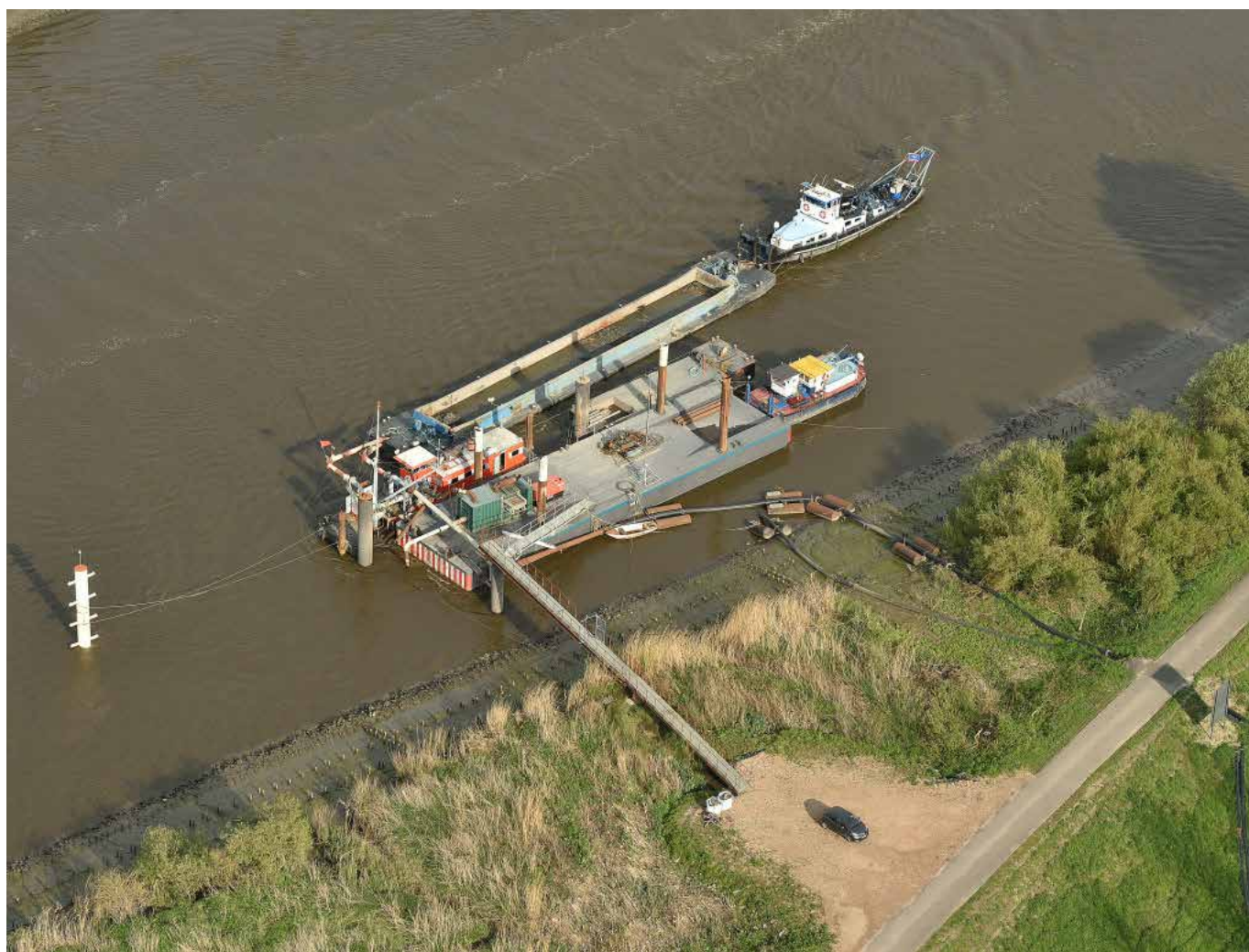

Dijken uit baggerspecie

De specie die baggerschepen tijdens onderhoudsbaggerwerken van de rivierbodem verwijderen, krijgt in Vlassenbroek een tweede leven als bouwstof voor dijken. Een duurzame oplossing op verschillende vlakken.

Baggerspecie is het mengsel van zand en slib dat baggerschepen van de rivierbodem verwijderen. Baggeren is nodig om te voorkomen dat waterlopen dichtslibben of verzanden, zodat de rivier haar waterafvoerende functie kan blijven vervullen. Zo voerde W&Z de voorbije

jaren op de Durme en de Schelde in Oost-Vlaanderen (Boven-Zeeschelde) baggerwerken uit. Aansluitend op deze onderhoudsbaggerwerken werd de voorbije jaren in totaal ongeveer 500.000 m³ baggerspecie aangevoerd naar Vlassenbroek.

De specie wordt per schip aangevoerd en vervolgens aan land gepompt. Daar wordt het gezeefd en vermengd met de toeslagstoffen.

De baggerspecie uit de Boven-Zeeschelde wordt na het toevoegen van specifieke stoffen rechtstreeks gebruikt als bouwstof voor de dijken (baggerwerken Heusden).

Durmezand als bouw materiaal

De baggerspecie uit de Durme bestaat voor het overgrote deel uit zandspecie. Dit rivierzand is uitermate geschikt als bouwstof voor dijken, maar omdat het veel water bevat, is het niet meteen bruikbaar om er een dijk mee te bouwen. Daarom wordt de specie na het baggeren aan land gepompt, waar ze zo lang als nodig kan drogen in een zandopslagplaats. Het Durmezand zal in een volgende fase van de inrichtingswerken gebruikt worden om nieuwe dijken aan te leggen en te verstevigen in tal van Sigma-gebieden in de regio: De Bunt, Klein Broek, Groot Broek en Wal-Zwijn. Ook in het zuidelijke deel van Vlassenbroek is zo'n zandopslagplaats aangelegd. Dat zand zal worden aangewend voor de bouw van de zuidelijke ringdijk.

Baggerspecie uit de Boven-Zeeschelde

De baggerspecie in de Boven-Zeeschelde is minder zandig van aard (meer slibrijk) en daarom bouwtechnisch niet onmiddellijk geschikt als bouwstof voor dijkwerken. Al enige tijd wordt gewerkt aan een innovatieve techniek om deze baggerspecie wel

te gebruiken als bouwstof, na het toevoegen van specifieke stoffen. De techniek werd voor het eerst toegepast in de compartimenteringsdijk van het GOG Vlassenbroek. Die dijk scheidt het noordelijke en het zuidelijke deel van elkaar. W&Z kreeg daarvoor financiële steun van het Europese PRISMA-project. In de achthonderd meter lange dijk zit 100.000 m³ baggerspecie uit de Boven-Zeeschelde verwerkt. De werken werden toegewezen aan aannemer Envisan, onderdeel van de Jan De Nul Group.

Niet gedroogd, maar toch snel bruikbaar? De baggerspecie wordt aan land in een speciale installatie gezeefd en vermengd met stoffen die ze sterk en ondoordringbaar maakt. Deze techniek verkort de keten aanzienlijk en beperkt de impact op de omgeving. De specie hoeft niet te drogen in een zandopslagplaats, waarvoor vaak bomen moeten worden gekapt. Ze wordt duurzaam vervoerd over het water en droog aan land gepompt. Zo bleven Baasrode en Vlassenbroek, de dorpen rond het overstromingsgebied, van meer dan 10.000 vrachtwagenritten gespaard.

Omdat de nieuwe PRISMA-techniek zo duurzaam is, heeft W&Z ze intussen ook op andere plaatsen in Vlassenbroek gebruikt. De specie die in de zomer van 2014 in de Scheldemander tussen Heusden en Melle werd gebaggerd, kwam per schip naar Vlassenbroek. Daar werd ze gemengd met toeslagstoffen en verwerkt in de noordwestelijke ringdijk.

Het Durmezand moet eerst drogen alvorens het als bouwstof kan aangewend worden (baggerwerken Durmevallei).

Met dit gebaggerde zand, dat tijdelijk opgeslagen wordt, bouwen we de zuidelijke ringdijk van Vlassenbroek.

- ✓ In 2013 en 2014 baggerde W&Z **500.000 m³** baggerspecie uit de Durme en de Boven-Zeeschelde. Die werd naar Vlassenbroek gevoerd.
- ✓ **100.000 m³** baggerspecie zit verwerkt in de compartimenteringsdijk van het GOG Vlassenbroek.
- ✓ Dat bespaarde de dorpen rond het GOG meer dan **10.000 vrachtwagenritten.**

'De wenende ent' krijgt nieuwe stek

In een lentestorm einde maart ging in Vlassenbroek een meer dan honderd jaar oude populier tegen de vlakte. Door de val raakte 'De wenende ent' beschadigd, een bronzen tak die kunstenaar Berlinde De Bruyckere twaalf jaar geleden op de boom entte. Een bronggieter zal het werk herstellen. Nadien verhuist het naar het stedelijke museum van Dendermonde.

Het stond al langer vast dat de getroffen populier plaats zou moeten maken voor de aanleg van de zuidelijke ringdijk. Omdat 'De wenende ent' vastzit aan de boom, overwoog men eerst de boom in zijn geheel te verplaatsen, maar hij bleek te oud. Het stadsbestuur van Dendermonde had daarom al voor de lentestorm in overleg met W&Z en de kunstenaar beslist om het kunstwerk los te maken en een belangrijke plaats te geven in het stedelijk museum.

De provincie Oost-Vlaanderen kocht 'De wenende ent' in 2003 aan en gaf het werk in bruikleen aan de stad Dendermonde. In de bronzen boomtak zit een waterpompje ingebouwd dat het kunstwerk op geregelde tijdstippen kan laten 'wenen'.

Bij de val van de populier raakte ook het kruisbeeld 'Calvarie' van voormalig pastoor Stuyver beschadigd. Dit beeld wordt wellicht na de reparatie opgesteld aan de kerk van Baasrode.

Vlassenbroek vereeuwigd in kunstig beeldboek

Als Sigmagebied is Vlassenbroek voortdurend in verandering. Om de herinnering aan het huidige landschap vast te leggen, zetten de stad Dendermonde, W&Z, het ANB en de Nederlandse kunstenaar Wapke Feenstra samen met omwonenden een artistiek project op poten. Het resultaat is een beeldboek met de mooiste plekjes van Vlassenbroek, dat in het najaar van 2015 gepubliceerd wordt.

"Hoewel het onmogelijk is om volledig grip te krijgen op een landschap, leggen we het graag vast", zegt kunstenaar Wapke Feenstra. "Kunstenaars, toeristen en omwonenden vereeuwigden onder meer de vissers en de vijvers, taverne D'Oude Pomp en de bever die in Vlassenbroek woont. We trokken de polder in en tekenden gewoon in de openlucht, zoals kunstenaars hier honderd jaar geleden ook al deden. Die traditie wilden we in ere herstellen."

In oktober 2015 stellen Feenstra en haar tekenaars het beeldboek feestelijk voor.

Meer informatie vind je alvast op:
www.tekenen-in-vlassenbroek.be

Op deze tekening staan de pomp die de blikvanger is op het dorpsplein van Vlassenbroek, en Taverne D'Oude Pomp, die ernaar vernoemd is. De tekening werd gemaakt door Ko de Kok uit Rotterdam.

Hengelaars en scouts krijgen veilige plek in het groen

Drie hengelvijvers in het zuiden van het overstromingsgebied Vlassenbroek zullen moeten wijken voor de zuidelijke ringdijk. W&Z vangt dat op door een hengelcluster met twee nieuwe vijvers aan te leggen tussen het pompemaal en Broekkant. De scouts van Baasrode kunnen binnenkort terecht in een nieuw lokaal.

Nieuwe hengelcluster

De lokale hengelclubs van Baasrode krijgen een nieuwe stek buiten het overstromingsgebied, nog voor de aanleg van de zuidelijke dijk rond Vlassenbroek van start gaat. Een aantal hengelvijvers verdwijnen, maar W&Z legt tussen het pompemaal en Broekkant een hengelcluster met twee nieuwe vijvers aan, met bijbehorende accommodatie en parkeerterrein (naast de bestaande vier vijvers). Het zand dat vrijkomt bij het graven wordt zo veel mogelijk hergebruikt bij de aanleg van het GOG. Pas na de ingebruikname van de nieuwe cluster worden de oude vijvers gedempt.

Nieuw scoutslokaal

In de buurt van de hengelcluster voorzien we ook voor de scouts en gidsen Sint-Ursmarus van Baasrode een nieuw speelterrein: in het groen van Vlassenbroek, maar niet langer in het overstromingsgebied. W&Z, de stad Dendermonde en de scouts werken de plannen van dat nieuwe scoutslokaal verder uit. Zoals bepaald in de overeenkomsten met W&Z, zullen de scouts zelf de bouwwerken uitvoeren, in onderling overleg met W&Z.

Wat staat er op de planning?

Van elke nieuwe ontwikkeling in Vlassenbroek houden we je op de hoogte.

Welke werken starten de komende jaren?

	2015	2016	2017	2018
Renovatie en uitbreiding pompstation	uitvoering			
Noordwestelijke ringdijk	uitvoering			
Zuidelijke ringdijk		aanbesteding	uitvoering	
Sluisconstructies		aanbesteding	uitvoering	uitvoering
Hengelcluster	aanbesteding	uitvoering		
Verplaatsing nutsleidingen door Air Liquide	overeenkomst	uitvoering	uitvoering	
Overloopdijk			aanbesteding	uitvoering
Verhardingslaag voor compartimenterings- en ringdijk			aanbesteding	uitvoering

Contact

Meer informatie over het Sigma-project Vlassenbroek vind je op www.sigmaplan.be/vlassenbroek

Met vragen kun je terecht bij de projectleiders:

Hans De Preter
Projectingenieur
Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)
tel. 03 224 67 06
hans.depreter@wenz.be

Elias Verbanck
Projectleider
Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
tel. 09 276 20 43
elias.verbanck@lne.vlaanderen.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde,
ir. Wim Dauwe,
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44,
2018 Antwerpen

Redactie

Pantarein in een consortium met
Technum en DenS Communicatie

Gedrukt op gerecycleerd papier.

www.sigmaplan.be